

Tembel Hastadır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Kıymetli kardeşlerim,

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem mübarek ağzıyla edilen dualardan biri, Buharî ve Müslim'in rivayetindeki bir hadis-i şerifte şöyle nakledilmiştir: *"Allah'ım; gamdan ve üzüntüden, pasiflikten ve tembellikten, cimrilikten ve korkaklıktan, borç altında ezilmekten ve insanlara mahkûm olmaktan sana sığınırım."*

Sahabe-i kiramin ifadelerine göre Resûlullah aleyhisselam bu duayı yoğun olarak zikredermiş.

Peygamberin Allah'a sığındığı şey, peygamberi bile tasalandırarak kadar ağır bir şey olabilir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir şeyden Allah'a sığınyorsa o bütün Müslümanlar'ın korkması ve tedbir alması gereken bir sıkıntı demektir. Şayet biz Müslümanlar, Peygamber aleyhisselamın korkup Rabbine sığındığı şeyler konusunda kendimizi güvende hissediyor ve öyle bir endişe taşıyırıysak onunla aramızda -maazallah- aç farkı var demektir.

Bu hadis-i şerifte Resûlullah aleyhisselatu vesselamın Allah'a sıklıkla sığındığı tembel olma durumunu nasıl karşılamamız gerektiğini öğreniyoruz. Demek ki bir evde çocuk grip olduğu, evin annesi hastalandığı, baba iş kazası geçirdiği zaman nasıl endişe duyuluyorsa kendinde veya aile fertlerinden birinde, Peygamber aleyhisselamın Allah'a sığındığı, yukarıda sayılan sıkıntılardan biri görülürse bunu da dert etmek zorundadır.

'Çocuk grip oldu' derken gelen tasalanma, 'çocukta tembellik var' derken de gelmelidir. Üstelik grip yedi günde geçer ama tembellik yetmiş yaşında bile geçmeyebilir. Bedenlerimizin hastalanması gibi akıllarımızın, yüreklerimizin ve idraklerimizin de zayıf kalabileceğini bilmek gerekir. Şeytanın insanı alkol, zina ve kumarla iflas ettirmeyi deneyebileceği gibi tembelleştirerek de batırabileceğini bilmelidir. Çünkü Resûlullah aleyhisselamın Allah'a sığındığı bir bela olması hasebiyle tembellik bir hastalıktır.

İnsan sözgelimi lösemi hastası olarak ölse çektiği eziyetlerin onu günahlarından temizleyerek Rabbine kavuşturmuş olması mümkündür ama tembellik hastası, günah stokçusu olarak Rabbinin huzuruna varır. Kul hakkından kulluk hatalarına kadar pek çok konuda bataklığı temizleyemeden dünyadan ayrılmış demektir.

Çocuklarımızın tembelliği, şayet 'genetik' değilse yani anne-babasından görerek bu hastalığı kapmamışsa elbette, ciddi bir hastalık olarak üzerine gidilmesi ve tedavi edilmesi gereken bir zayıflıktır. Okul dersleri iyi olmalı, çalışmalı ve gayret göstermeli elbette ama çocuklarımızın zekâsının sınırlarından pek de ileri gidemeyeceği belli bir şeydir. Çocuğumuzun derslerinden yüksek not almasını tabii ki isteriz ama bünyesi matematik dersinde bir yere kadar gelebiliyorsa onu daha ileriye istemekle götüremeyiz. Fakat hayatı tembel yaşayan bir çocuk, anne-babanın özel alakası ve gerekirse pedagojiden destek alarak düzeltilecek bir illet taşıyor demektir.

Ancak çocukta tembellik hastalığı 'genetik' se anne-babanın diyecek sözü de kalmaz. Evin büyükleri tembelliği rutinleştirmişlerse çocuk da taklit ederek geriden gelir.

Hayat, hiçbir iş yapmadığı esnada bari birkaç spor hareketi yaparak meşgul olacak aktif insanların hayatıdır. Binlerce senedir ışığını arızasız biçimde saçan güneş ve dünyanın sayısız hareketliliği karşısında oturduğu için kilo alan insanlar bu dünyanın insanı değildirler. Yazı-kışı, fırtınaları, selleri, çiçekleri, dönüşü ve değişimiyle dünyanın olanca hareketliliğini görüp de yine oturduğu için kilo alanın yaptığı, ahiret insanı olmak şöyle dursun, dünya insanı olmaya dahi uygunsuzdur.

Bankadan kredi alacak yerde ikinci bir mesai arayışında olmayı düşünmemek tembel insan hastalığıdır. Madem evini büyütme, yeni eşyalar almak hedefi vardır; öyleyse insan fazla çalışmanın arayışında olmalıdır, bankaya koşmanın değil. Zelil olmadan, insanlara miras olarak borç bırakma riski taşımaksızın yaşamak bunu gerektirir. Bankanın vereceği ve esasen saf zehir olan 'borç', tembel insanların tenezzül edeceği bir şeydir. Uzun vadede kendini esir etmektense alın teri ve şeref ile iş yapmak, fazladan iş peşinde koşmak onurludur. Zaten bu mantıkla bakıldığı zaman çalışmak ibadet olabilir.

İki dakika bile olsa çalışmaktan kaytarmayı gözleyen, bu zihniyetle yaşayan insanlar sonuçta rahat olana ve şeytanın vesvesesine yakın durana doğru sürüklenmişler ve toplum olarak kalkınma, hareketlenme, daha çok çalışma mantığından uzaklaşmışlardır. Suçu çocuğun karnesindeki bir zayıf not düzeyinde görüp 'tembel oldu' diye yaftalamak kolaydır. Anne-baba-ağabey astronomik çalışıyor mübarek! Özel işi olmayan biri hadi diyelim ki çok çalıştığında patronunun zengin olacağını, dolayısıyla çok çalışmanın ona direkt kâr olmayacağını söyleyebilirsin; peki tarlasında daha fazla iş görmek konusunda tembelleşenler? Dede ve ninelerimizin elleriyle kazıp açtıkları toprakları traktörlerle işleyemez hâle gelip büyükşehirlere kaçtık, büyükşehirlerde de sabah namazında açılıp akşama kadar rızık peşinde koşulan dükkânlarımız kalmadı ve nerdeyse öğle öncesine kadar açılmayan bakkallarımız var.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem sabahın erken vaktinin bereketinden söz ettiği bir dünyadayız ama sabah erkenden dükkân açana nerdeyse deli yaftası vurulacak bir anlayış var; in cin yokken niye dükkân açasın ki? Hâlbuki Müslüman, hareketli dünyayı yaratan Allah'ın kulu olduğunu bilir ve böyle bir çalışkanlıkla çalışır. Ve Komünist de kapitalist de Müslüman da olsa sadece çalışanlar kazanır; oturanlar sadece ağıt yakabilirler.

Geçmişimizin büyüklerinden Ragıb el-İsfahanî isimli âlimin muhteşem tespitiyle “tembel insan, hani hayvandır desem hayvana yazık çünkü o çalışıyor; tembel olsa olsa ölü gibidir.”

Müminler olarak beyinlerimizin tembelliği yani psikolojik ataletimiz ve bitmişliğimiz ya da bedensel tembelliğimiz hangi çeşidiyle olursa olsun beladır, musibettir. O derece bir derttir ki devlet tıpkı sigara, alkol, kumar gibi illetlerle savaştığı gibi tembellikle dahi savaşmalıdır. Sadece çalışkan öğrencilerin karnelerinde iyi notlar görülüp görülmediğiyle ilgili bir konu olarak değil, devlet bunu bir türlü becerip performans ödülü şeklinde mi yoksa başka biçimde mi; nasıl olacaksa uygulamalıdır. Yoksa tembelliği çocuklara mahsus bir şey kabul etme kolaylığı devam edecek, kabahati onlara yıkarak baştan savma sürecektir.

Tembellik insanı en önce ibadette vurur. İşinde, öğrenim hayatında ve zamanı kullanmada hatta uykusunda bile insan tembellikten etkilenir. Tembel, uykuyu bile tembelliğinden ötürü bir türlü uyuyamaz. Mesela her gün onda yatıp beşte kalkarsa başarılı bir uyku hayatı olacaksa tembelliğinden dolayı yastığa başını koyamaz, geç yatar, geç kalkar... Tembel becerip yatağını açamaz, dişlerini fırçalayamaz... Tembellik adeta bir kanser çeşididir ve bunun için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu illetten Allah'a sığınmıştır. Tembelin Allah katında hiçbir haklılığı yoktur, rızıkına erişemediği için mazereti olamaz.

Çocuklarımızın tembel olmamaları için uğraşmamız gerekir, tıpkı grip olmamaları için uğraştığımız gibi. Bünyelerine ve yaşlarına uygun görevler vererek, iş organize ederek ve hareketliliklerini sağlayarak tembelliğe karşı bağışıklık kazanmaları önlenmelidir. Yerlerinde çiçek gibi oturmaları değil icabında kedi gibi hareketlilikleri sağlanmalıdır –elbette bu uğraşlar esnasında tahkir etmeden, idraklerine uygun üsluplar benimsenerek.

Yarın Allah Teâlâ'nın huzuruna çıktığımızda hesabını hiçbir şekilde veremeyeceğimiz cürümlerden belki birincisi tembelliğimizdir. Bunca teknolojik gelişme, neredeyse taştan su çıkarmaya dek varan

imkânlar neticesinde insanlar herhâlde cıva gibi akışkan ve hareketli olmalı, ancak geldiğimiz nokta bu bakımdan pek de iç açıcı değildir. Artık engelli insanların dahi kimseye minnet etmeksizin otomatik-akülü arabalarla camiye gidebilecekleri bir dünyada yaşıyoruz –fakat aksine bu sefer, sağlamlar camiye gitmemeye başladı.

Eskiden bir metrekaleden on kilo mahsul verirken şimdi yüz kilo veriyor. Eskiden çiftçiler bir tek kar yağınca evlerinde oturacak fırsat bulabilirler, bunun dışında yılın her günü tarlayla ilgilenmek zorunda olurlardı. Artık tarla ilaçlaması bile helikopterle yapılabiliyor, kolaylığın bini bir para. Ancak tarımda sorunlar yaşadığımızı söyleyebiliyor, mahsullerin azlığından bol bol şikâyet edebiliyoruz. Çünkü bir kanser çeşidi olan tembellik ibadetlerimizi olduğu gibi çalışma hayatımızı da etkisi altına almış durumdadır.

*

Ümmet-i Muhammed olmak sıradan bir topluluk olmamak manasına gelir. Bu da nefeslerimizin hesabını vereceğimiz şuuruyla yaşamaktır, bu hakikate iman etmektir. Boş vakit geçirmek bir hastalık ve afettir. Dinlenmek ve uyumak buna dâhil olmamakla beraber söz konusu ‘boş vakit’ plansız ve boş bulunmayı kapsar.

Dedelerimizin yapılmasına yürüyerek özen gösterdikleri sıla-i rahim (akrabayı ziyaret) ibadetini biz özel arabalarımız ve nerdeyse özel arabayı aratmayacak kadar gelişmiş taşıma aracı imkânlarımızla ihmal eder hâle geldiysek kıyamet gününde söz söyleme hakkımız tükenmiş olur. İnsanlar iki değnekle zar zor yürüyerek camiye gidiyor ve cemaatle namazdan yine geri kalmıyorlardı iken şimdi biz nimetlere boğulmuş hâlimizle ve yaz-kış ayrı klima imkânı bulunan camilere nasıl olur da gidemiyor oluruz? Kur’an okumaya vakit bulamayışımızı Rabbimizin huzurunda nasıl mazeretlendireceğiz?

Hantallaşan beyinlerimiz tefekkür kabiliyetimizi elimizdeki elektronik cihazlara yüklerken bizim, hayatımıza hızla sızıp bizi etkisizleştiren tembellik çeşitlerine karşı beynimiz ve bedenimizin hareketliliğini başlatmalıyız. Psikolojik tembellik de bu çeşitlerden biridir. Dünyanın iklim bozulması, siyasî kargaşası, mevcut kaos gibi sıkıntılarının bir daha düzelmeyeceğine şartlanmış kanaat bu psikolojinin yansımasıdır. Görevleri ve becerileri hep başkalarına yüklemek, kendi devletin füze yapamayacağını inatla düşünmek (çünkü Avrupalılar henüz izin vermemiştir), yenilgiyi kabullenme hastalığı bu psikolojinin parçalarıdır.

Bunca ağır tembelliğin bulunduğu bir toplumda ‘tembellik’ olgusunu sırf çocukların zayıf karne notuna yüklemek doğru yaklaşım değildir. Kabahati başkasına yıkmakla ne kurtulabilir ne de sorumluluğumuzu yerine getirmiş olabiliriz.

Müslüman’ın konuya bakışında ilk bileceği husus, tembelliğin Allah’a sığınılacak kadar ağır bir hastalık olmasıdır. İnsan, ailesinden kanserin uzak durmasını Rabbinden istediği gibi tembellik hastalığının da aile fertlerinden herhangi birine bulaşmamasını niyaz etmelidir. Dualar arasına bu da katılmalıdır. Hiçbir şey yapılamıyorsa bile dualarda bunun zikredilmesi, en azından samimiyet gösterilmesi bakımından önemlidir.

‘Ehl-i sünnet’ olmak yani sünnete ehil Müslüman olarak yaşamak için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yaptığı işleri yapmak gerekir, o da birçok başka musibet gibi tembellikten de Rabbinde sığınmıştır, öyleyse tembellikten Allah’a sığınmak dahi bir sünnettir. Müslüman erkek, kadın, delikanlı ve yaşlı; herkeste bu duanın sözlü ve fiilî olarak yansıması görülmelidir. Çocuklarımız tembelliğe birilerini görerek alışabilirler, çevrelerini öylelerinden arındırmamız gerekir. Tembelleşmemek üzere yoğun bir dikkat geliştirmek ve çocuğumuzun arkadaşlarını seçmekten kendi hayatımızdaki boşlukları değerlendirmeye kadar her konuda gayret göstermelidir. Bu konuda birinci vazifemiz budur.

İnsanın kendini ve ailesini dayanan, katlanan, taşıyabilen nitelikte bir yaşama biçimine alıştırması lazımdır. Mesela apartmanında asansör bulunan biri, zaman zaman asansöre binmemeli ve çocuklarına da “üçüncü katta oturuyoruz, bakalım kaç basamak varmış, merdiven çıkmak nedir ki, hemen çıkarız” şeklinde bunun antrenmanını yaptırmalıdır. Bu bir hareketliliktir. Başka seferinde, mesela, anne ayın salı günleri evde yemek işini üstlenmeyip baba ve oğlu mutfağa girer, yemeği onlar halleder. Bu da bir hareketliliğe vesile olur. Temizlik işini bir seferinde anne bırakıp baba ve çocuklar üstlenebilir. Çocuğun hareket kabiliyeti böylece tetiklenir.

Marketten alınmış poşetlerden bünyesine göre olan birini de çocuğa verip ona taşıtmak sağlıklı olandır, “aman hiç yorulmasın” tavrı ve “biz çektik o çekmesin” mantığının tutarsız örnekleri çocuk için iyi olan değildir. Her şey kolayına gelen, onun için her şeyin kolaylaştırıldığı bir çocuk elli sene sonraki hayatında nasıl mücadele edebilecek, direnci ne durumda olacak diye düşünmek iyi olan değil midir? **Çocuklarımıza ‘merhametten kaynaklı zulmetmek’ ona merhamet etmek değildir. Bu, hemşirenin sırf çocuk ağlıyor diye işne yapmaktan vazgeçmesine benzer.**

Öyle büyük bir tembellik hastalığı mevcuttur ki gençler nerdeyse evlenmeye üşenir hâldedirler. Gençler yuva dizmeye üşenmektedirler. Çakı gibi delikanlılar “babam bana yardım etmiyor” diye şikâyet edebilmektedirler. Fakülteye gittiği günler haricinde çalışıp para kazanmak ihtimalini değerlendirmek, biriktirdikleri paraları babalarına götürüp evlilik için bütçeye katacaklarını söylemek ve babadaki vicdanı böylece hareketlendirmek akıllarına gelmemektedir.

Bir yandan da çocuk haklı tabii; on beş yaşına gelmesine rağmen nerdeyse dişlerini annesi fırçalayacak kadar pohpohlanmışsa sonraki yaşlarında kendi ayakları üzerinde durmayı, kendine yetmeyi aklına nasıl getirebilirsin? Kundaktayken her istediği yerine getirilen çocuk, büyümeye başladığında artık bir şeyleri kendi kendine yapması sağlanmalı, mesela oyuncağını düşürdüğünde kendisinin yürüyüp alması teşvik edilmelidir. Bu ona zulüm değil eğitimidir.

Çocuğun tembelliğiyle mücadelede ilk ele alınacak başlıklardan biri yemek ve gıda konusudur. Ardından tembelliğin bir numaralı sebebi boş vakittir. Fakat uyuduğumuz vakit, boş manasına gelmez, uyku bedeninin ihtiyacıdır. Boş vakit, mesela camdan boş boş bakmaktır. Buna karşın çocuklarımızla oyun oynamak boş vakit yerine geçmez, dopdoludur üstelik. Eşlerin birbirine tebessümü, muhabbeti keza boş değil en dolusundan vakit geçirmektir. Boş vakit, “ne yapıyorsun?” diye sorulduğu zaman “hiiiç” cevabı verilir.

Çocuğun tembelliğiyle mücadele üç gün içinde çıkarılacak bir kararnameyle olmaz. Çocuk evvela bulunduğu evde boş vakit geçirilmediğine ikna olmalı, işi bitenin başka işle meşgul olduğunu görmelidir. Elindeki işi bitiren Kur’an okumakta, okumayı bitiren de sıla-i rahim olsun diye akrabasına telefon etmekte ve zamanını bir şekilde illa değerlendirmekteyse o evde boş vakit geçirilmiyor demektir.

Boş vakit illa bir şekilde doldurulmak, boş durmaya karşı kesin tavırlı olmak mecburiyetindeyiz. Boşluk bir cinayet hazırlığıdır; bu cinayet insan öldürmek olmazsa da geleceğini öldürmek olur, bu da basit bir cinayet değildir.

Boş vaktin ardından ikinci derecede önemli tembellik altyapısı gıda konusudur. Çok, ölçsüz ve vakitsiz yiyen kimse tembelliğe mahkûm hâle gelir. Anneler çocuklarını tembellikten korumak için unlu ve mideyi çok meşgul eden gıdalardan uzak bir mutfak politikası izlemelidirler. Şeker ve un adeta ilaç türünden bir şeymiş gibi algılanmalıdır evimizde; yani ilacı nasıl bol bol kullanmıyorsak şeker de gramla tüketilebilmelidir. Yemek mümkün merteye bünyeyi ayakta tutmak için yenmeli ve böyle algılanan bir konu olmalıdır, zevk için yenmemelidir.

Beş vakit namazın niye kılındığının esas hikmetini sadece Rabbimiz bilebilir, bize emredilmiştir ve kılarız. Romatizmaya mı yarar yoksa daha değişik faydaları da var mıdır, beşer olarak bizim için bu

artık o kadar da önemli olmaz. Fakat beşer hâlimizle bir şeyleri incelediğimizde görürüz ki namazı beş vakte ayarlayarak kıldığımız, dikkate riayet ettiğimizde bu tembel olmamız önünde ciddi bir engeldir. Yani beş vakit namazına özen gösteren bir Müslüman, Allah'ın izniyle artık tembel olmaz. Çünkü bu bir planlamadır ve günlük olarak insanın vaktini beşe bölerek planlar, böyle olunca insan vaktini israf edemez. Bu da kendiliğinden oluşan bir hayat disiplini.

Nasihat olarak söylenmesi gereken ve herkesi ilgilendiren bir not da tembelliğin en önemli kuluçkalarından birinin kibir olduğudur. Biz kibri genellikle zenginlerin, devlet adamlarının hastalığı zannederek de herkesin kendi çapında kibir kabiliyeti olduğu bir gerçektir. Kibir, Allah'ın kulu olduğunu unutmak, tembelliğin kaynağı olan rahatsızlıklardan biridir ve fani dünyada gelip geçiciliği hatırdan çıkarmaktır.

Bütün bu bahis mevzularının başındaysa tembelliği bir hastalık olarak görüp görmemek gelmektedir. Tembelliği okul notlarının iyi/kötü olması mı yoksa hayatı algılayışı bütünüyle ilgili bir problem mi gördüğümüz, konunun ana damarını oluşturur. Şunu unutmamak lazımdır ki insan yorulmaz. Baş ağrıyan, uyuduğunda bundan kurtulabilir. Sağlıklı insan için yorulmak mümkün değildir. Çöken kafadır ki buna yaygın adıyla tembellik deniyor.

Mümin, herhangi bir iş hakkında, "benden geçti artık" diyemez, dememelidir. Resûlullah aleyhisselamın ümmetiyiz ve o, Mekke'nin fethine hareket ettiği zaman altmış iki yaşındaydı. Bu gerçekleştiği sıralar güneş o kadar yakıcıydı ki havanın bunaltıcılığından orucunu bozmak zorunda kaldı. Ashabı ise seksen dört yaşındayken Medine'den İstanbul'a Allah rızası için gelmişti. Bırıp usanma edebiyatını dilinden düşürmeyen biri onlarla cennette hangi yüzle buluşabilir?

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.